

КУЛЬТУРНЕ РОЗМАЇТТЯ Й МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Збірка есе

УДК 316.722(477.64 – 21 Мелітополь)
ББК 60. 55 (4Укр-43ап-2Мел)
К 90

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету математики,
інформатики та економіки (протокол №1 від 2.09.2016 р.)*

Редакційна колегія:

Молодиченко В.В. – доктор філософських наук, професор, ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

Афанасьєва Л.В. – кандидат філософських наук, доцент, директор центру соціологічних досліджень, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;

Букрєєва І. В. – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;

Глебова Н.І. – кандидат соціологічних наук, доцент, заступник декана з науково-дослідної роботи та міжнародного співробітництва факультету інформатики, математики та економіки, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;

Глиньська Л. Ф. – кандидат філософських наук, доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького;

Гравовська І. М. – кандидат філософських наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;

Кузнєцова А. С. – магістр, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

К 90 **Культурне розмаїття й міжкультурна комунікація** : збірник есе / за заг. ред. В.В. Молодиченко. – Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – 152 с.

ISBN 978-617-7346-47-9

Глибинні зрушення у суспільстві, відкритість кордонів та інформаційного простору, значні міграційні процеси та зростання ролі національного чинника дозволяють стверджувати, що міжкультурна комунікація сьогодні є одним з рушійних культуротвірних засад сучасної цивілізації. Однак і в масштабах міжнародних, міждержавних, міжнаціональних, і в житті поліетнічних міст, нам ще далеко до такого рівня культури міжнаціональних взаємин, в якій довіра, суспільна злагода і солідарність є головними компонентами спільного життя.

Означена проблематика знайшла відображення у збірнику есе «Культурне розмаїття й міжкультурна комунікація», в якому викладені особисті розмірковування та активні соціокультурні практики небайдужих людей щодо такої досить актуальної і нагальної теми як міжкультурна комунікація, взаємопорозуміння та злагода.

Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакційна колегія може не подіяти світоглядних переконань авторів і не несе відповідальності за надану ними інформацію.

ISBN 978-617-7346-47-9

УДК 316.722(477.64 – 21 Мелітополь)

ББК 60. 55 (4Укр-43ап-2Мел)

© Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016

© Авторі есе, 2016

Арабаджи О., член Мелітопольського національно-культурного товариства «Джамаат»
кандидат географічних наук,
доцент кафедри туризму,
соціально-економічної географії та краєзнавства,
проректор, МДПУ ім. Б. Хмельницького

ІНТЕРКУЛЬТУРНИЙ МУЗЕЙ

У ПРОСТОРИ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ МЕЛІТОПОЛЯ

У сучасному швидкоплинному світі музею традиційно притаманна стабільність у збереженні цінностей вищого порядку, акумульованих у громадській «системі пам'яті». Однак, продовжуючи залишатися оберігачами культурної спадщини, музеї зазнають серйозних трансформацій, перетворюючись на систему, яка стає більш відкритою суспільству, орієнтованою на його запити. Музеї вже не можуть орієнтуватися тільки на збереження й надання доступу до культурної спадщини – вони стають інтерпретаторами та активними учасниками соціокультурних процесів.

Зазначені вище тенденції музейної практики зумовлюють актуальність проблеми становлення музею як центру культурного та соціального діалогу. Музей організовує комунікацію в межах місцевого співтовариства, стає формою реалізації інтересів різних суспільних груп або течій, тобто виконує роль інструмента самореалізації суспільства. Прикладом музею, діяльність якого спрямована на місцеве співтовариство та його міжкультурні традиції є, на наш погляд, Інтеркультурний музей у місті Мелітополі, який створено у 2011 р. при етнографічному караїмському центрі «Кале».

Інтеркультурний музей розташований в центрі Мелітополя, його вишукана архітектура прикрашає культурний ландшафт історичної частини міста. За тематичною спрямованістю експозиції музею представляють два розділи: перший присвячений Мелітополі як інтеркультурному та поліетнічному місту; другий розкриває особливості історії й культури караїмського народу. Етнографічні екскурсії, які вже стали візитівкою Інтеркультурного музею, починаються біля стенду, присвяченому Мелітополі як першому інтеркультурному місту на мапі України. Далі екскурсанти знайомляться з історією й сучасним життям національно-культурних товариств Мелітопольщини: товариства болгарської культури «Балкани», єврейської громади, комітету сприяння поверненню кримськотатарського народу «Азат», громадської організації українсько-польського культурно-просвітницького товариства «Полонія», української громадської організації німецької культури «Zunause», товариства за німецькою самобутністю «Відербург», українсько-білоруської спілки «Полісія», чеського культурно-просвітницького товариства «Богемія», товариства греків «Еллада». Серед музейних експонатів заслуговують на увагу яскраві фотоальбоми про діяльність національних спільнот, а також книги, що відображають історію освоєння краю й життя міських етнічних

різних національностей. У його витоків стояла Гульнар Кіковацька, а зараз факультативом керує Еміне Умерова.

Великою гордістю Комітету та кримських татар Мелітопольщини є народний кримськотатарський ансамбль пісні і танцю «Гузель Кирым», заснований 20 січня 1996 року. В різні часи ансамблем керували Р.Сейдаметов, Т.Османов, Е.Чауш, Л.Вайтова, Е.Шабанова. Комітет та ансамбль працюють у творчому тандемі. Ансамбль – активний учасник міських і обласних заходів, лауреат та дипломант безлічі Міжнародних, Всеукраїнських та Республіканських фестивалів.

Визначними подіями в житті кримськотатарської спільноти також були:

2005 р. - на вул. Жовтневій, 8 була урочисто відкрита меморіальна дошка двічі Герою Радянського Союзу Аметхану Султану;

2007 р. – відкриття у м.Мелітополі філіалу Асоціації кримськотатарських працівників освіти «Мааріфчі»;

2008 р. – участь народного кримськотатарського ансамблю пісні і танцю «Гузель Кирым» у Міжнародному фестивалі кримськотатарського народу «Бахчисарай-2008»;

2009 р. – участь в I Всесвітньому конгресі кримських татар у місті Бахчисарай мелітопольської делегації; свято «Весна в інтеркультурному місті» в рамках участі Мелітополя в проєкті Ради Європи «Інтеркультурні міста»;

2011 р. - у дворі ЗОШ №22 відкрито пам'ятний камінь двічі Герою Радянського Союзу Аметхану Султану; відбулася презентація книги «С тоской по Родине» про долі кримських татар Мелітопольщини;

2012 р. - старт акції, присвяченої 25-річчю відомих подій у Москві влітку 1987 року, пов'язаних з безпрецедентними демонстраціями протесту кримських татар на Красній площі, проведення свята-вшанування учасників цих подій, організація показу першого кримськотатарського фільму «Хайтарма»;

2014 р. - в рамках акцій протесту проти анексії Криму – акція «Жінки за мир!», створення загону самооборони з членів Комітету, Патріотичний марш та мітинг в пам'ять 70-річчя Депортації;

2015 рік - встановлення флаштоків з прапорами України та кримськотатарського народу, участь делегації у складі Р. Ібраїмова, Л. Ібрагімової, Е. Шукерової, Д. Сейтумерова, М. Чонкая в роботі II Всесвітнього конгресу кримських татар у м.Анкара (Туреччина).

Члени товариства проводять для громади міста як народні, національні, так і релігійні свята. Щорічними, отже, традиційними, є: «Хидирлез-Байрам» (свято весни і родючості), «Ораза-Байрам» (одне з головних днів ісламського календаря), «Курбан-Байрам» (свято жертвоприношення), 18 травня община відзначає день пам'яті жертв Депортації, а також День державного прапора.

Для молоді було організовано футбольну команду «КТМ».

Друковані видання товариства:

«Крымскотатарская проблема в СССР (1944-1991)» (2004р., Г.Бекірова), «Крым и крымские татары в XIX-XX веках» (2005р., Г.Бекірова), буклет до 15-річчя національно-культурного товариства (2008р.), «С тоской по

Родине» (2011р., Г.Бекірова, М.Ідрісова, Е.Муслімова), буклет «Этот скорбный путь...» (2014 р., спільно з Мелітопольським міським краєзнавчим музеєм).

Комітет «АЗАТ» постійно підтримує активну позицію кримськотатарського народу, є активним учасником суспільного життя свого рідного міста.

Ізбаш С., кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки і педагогічної майстерності

МДПУ ім. Б. Хмельницького

Андрейчук Т. студентка,

МДПУ ім. Б. Хмельницького

ВИКЛАДАЧ-АНДРАГОГ ЯК ПРОВІДНИК ПОЛКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

Андрогог – це фахівець, професіонал, який виступає як соціальний посередник у різних формах взаємодії з дорослими, сприяє набуттю ними нових знань і актуалізує діяльність дорослої людини в освітньому плані – для досягнення соціально значущих цілей. До андрогогів відносять організаторів освіти, у сферу діяльності яких входять проектування нових освітніх структур і видів діяльності педагогів, підвищення їх кваліфікації, підтримка і розвиток інноваційних процесів в освіті. У цей же ряд можна поставити і інших фахівців, зайнятих у соціальній сфері та обслуговуванні населення протягом досить тривалого часу, які організовують і спрямовують діяльність дорослих людей (працівники соціального забезпечення, служб зайнятості, бібліотекарі, лікарі, юристи та ін). Обґрунтовано вважати андрогогами керівників і управлінців різного рівня практично у всіх професійних сферах, одне із завдань яких – створення умов для розвитку і саморозвитку професійного і особистісного потенціалу працівників організацій і підприємств. На думку деяких фахівців, перспективним є виділення андрогогічного аспекту в діяльності керівників громадських об'єднань.

Ми часто, навіть не усвідомлюючи того, виступаємо в ролі «андрагога», розділяючи свої знання і уявлення, впливаючи на інших людей – на членів сім'ї, друзів, співробітників. Андрогогічні функції реалізуються також і в процесі виконання професійних обов'язків. Разом із тим людиною, яка виконує функції андрогога, слід чітко уявляти обов'язки, які вона на себе приймає. По-перше, їй необхідно об'єктивно оцінити свої можливості, сильні і слабкі сторони, а також зрозуміти наявні професійно значущі якості. По-друге, слід усвідомити значення здобутої освіти для подальшої професійної діяльності, а також зрозуміти співвідношення наявної підготовки з усіма вимогами професійної компетентності, якою вона повинна володіти. По-третє, кандидат повинен представити перспективи, які відкриває обрана ним професія для подальшого самовдосконалення. По-четверте, йому треба усвідомити перманентність процесу вдосконалення в особистісному і професійному плані як необхідну умову професійної майстерності.

У структурі особистості андрагога, який здійснює навчання дорослих, дослідники виділяють інтелектуальну, діяльну та емоційно-вольову сфери. Інтелектуальним показником є багатоаспектна і багаторівнева система знань, яка складається з дидактико-методичного знання, професійного мислення, здатності до творчості, культури. Діяльнісний компонент передбачає здатність до оволодіння послідовністю дій і операцій навчання дорослих. Інтегральною характеристикою емоційно-вольової сфери педагога є сформованість відповідної культури ставлення до навчальної діяльності.

Особливого значення набуває професійна компетентність сучасного андрагога, переорієнтація його мислення на усвідомлення принципово нових вимог до педагогічної діяльності. Здатність педагога-андрагога відповідати цим вимогам, має глибоко суб'єктивний характер і тісно пов'язана з особистісними якостями самого педагога. Компетентними андрагогами можуть бути педагоги, психологи, геронтологи, соціальні працівники та інші фахівці, які пройшли спеціальну підготовку, постійно підвищують рівень професійної компетентності з проблем освіти дорослих. Педагогу – організатору навчання дорослих – мають бути притаманні високий рівень міжособистісної, психолого-педагогічної й організаційної взаємодії з усіма категоріями дорослих, а також ґрунтовні знання з медицини, психології, соціології, права, педагогіки, андрагогіки та ін. Обов'язковою є сформованість системи педагогічних і спеціальних предметних знань, високий рівень володіння методами, технологіями, способами педагогічної взаємодії з людьми третього віку, сформованість відповідних етичних і соціальних позицій, установок, знання етнічних особливостей народів, які проживають у певному регіоні, високої відповідальності за результати своєї професійної діяльності. Такі фахівці передусім покликані не передавати знання, а підтримувати активність тих, хто навчається, вони повинні мати здатність до проектування професійного саморозвитку, самореалізації із відповідними прийомами розвитку індивідуальності у межах професії, бути готовими до професійного зростання.

Сучасному андрагогу треба не тільки адаптуватися в реаліях сьогодення, переосмислити набутий життєвий досвід, йому треба усвідомити концептуальне для нього положення необхідності навчання впродовж життя, постійного самовдосконалення і саморозвитку власної особистості. Неперервна професійна освіта педагога стає супроводом і умовою успішності його професійної кар'єри – це є принципова нова вимога до професійної діяльності педагога-андрагога. Слід підкреслити важливість педагогічної освіти. Педагогічна освіта, в силу своєї специфіки, є ланкою, яка з'єднує всі рівні і ступені навчання.

Теоретики освіти дорослих вважають, що андрагогу також повинні бути притаманні такі характеристики:

- здатність надавати провідну роль тому, хто навчається, а себе бачити в ролі наставника і організатора;

- мобільність у плані перебудови своєї професійної діяльності відповідно до руху освітніх потреб дорослих і в плані систематичного підвищення своєї професійної компетентності;

- організаторські здібності, специфічно орієнтовані на організацію освітнього процесу з дорослими;

- технічність на сучасному рівні і цілеспрямованість щодо професійних і вікових особливостей дорослих учнів;

- комунікабельність у взаємодії з дорослими учнями на рівні партнерства в процесі освітньої діяльності;

- тактовність, яка дозволяє вислухати особисту думку дорослого учня, зрозуміти його, незалежно від того, наскільки ця думка обґрунтована і грамотна, і надалі спрямовувати хід думок учнів в необхідному руслі;

- сила переконання, яка особливо важлива у роботі з дорослими, адже вони завжди все піддають аналізу і сумніву;

- довірливість у спілкуванні, тобто здатність розташувати слухача до відвертого спілкування, оскільки в процесі навчання обговорюються не тільки освітні питання, але і інші, життєво важливі для дорослої людини.

Професійний портрет андрагога включає широкий спектр особистісних і професійних характеристик. Найчастіше основну увагу приділяють професійному аспекту, при цьому моральні, світоглядні, морально-етичні показники опускаються з виду. Декларована багатьма нормативними документами необхідність формування моральної культури спеціаліста далеко не завжди реалізується в освітніх програмах.

Для української освітньої системи властиві високі вимоги до особистісних характеристик андрагога, його світоглядних позицій. Для людини, основна роль якої полягає у наданні впливу на дорослу особистість, дуже важливо вміти постійно розвивати свою систему цінностей, мати чіткі моральні і суспільні позиції. Світогляд андрагога має будуватися на тому, що кожна людина має особисті переваги (акцент на її сильні сторони, пошук прихованих ресурсів); кожна людина у своїй основі активна (активність – фізична, психічна або соціальна – позитивна); кожна людина хоче відповідати за себе (андрагог відповідає за структуру і зміст, що полегшують процес навчання, а учень – за старанність, повагу до інших учасників навчального процесу); кожен може розвиватися (немає безнадійних учнів, є андрагоги, які не стимулюють і не мотивують їх розвиток).

Не викликає сумнівів, що особистість андрагога відіграє найважливішу роль у навчанні, вихованні і розвитку дорослої людини. Проте якщо від педагога завжди вимагалось вміння стати лідером («поставити себе»), то від андрагога сьогодні чекають відмови від авторитарності на користь демократизму, гуманізму і співтворчості. Від керівництва і впливу – до взаємодії і соціального (виховуючого, розвиваючого) впливу. Андрагог має добитися прагнення стажиста до самовдосконалення і соціальним впливам.

Сучасний андрагог виступає в ролі фасилітатора (від англ. facilitate – полегшувати), тобто полегшує особистості пошук себе. А це означає, що він

повинен не вести за собою того, хто навчається, а надати йому можливість для самовдосконалення.

Андрагог повинен володіти технікою толерантного спілкування, що включає такі прийоми, як «Я-висловлювання», активне слухання, зоровий контакт, повинен вміти підтримати учня, досягти з ним взаєморозуміння, стимулювати процеси його самосвідомості і саморозвитку.

Професійна культура андрагога будується на основних структурних компонентах. Виділяють три змістовних компонента: інтелектуальний, емоційно-ціннісний, практично-діяльнісний.

Інтелектуальний (або загальнотрудовий) компонент включає необхідний мінімум загальнотрудових, правових, економічних, екологічних, ергономічних знань; оволодіння загальною орієнтовною основою будь-якої діяльності; засвоєння прийомів досягнення мети, контролю та оцінки результатів; освоєння прийомів раціональної організації пізнавальної і творчої діяльності.

Емоційно-ціннісний компонент виявляється у соціальній відповідальності за результати та наслідки праці; соціально-ціннісної мотивації праці і виборі засобів досягнення поставленої мети; комунікативної культури та готовності до співпраці; ставлення до діяльності (здатності отримувати задоволення від вдало завершеної роботи, від подолання труднощів, від можливості приносити користь); потреби у творчій активності, прагненні до самовдосконалення, самореалізації в праці.

Практико-діяльнісний (або операціональний) компонент виявляється у самостійності, ініціативі, підприємливості; прагнення до освоєння раціональних прийомів праці, високій якості його результатів; самокритичності, оволодінні навичками самоконтролю, вимогливості до себе, нетерпимості до проявів безвідповідальності, марнотратства, недбалості; дбайливе ставлення до засобів і продуктів праці; прагнення та уміння підтримувати сприятливий морально-психологічний клімат у колективі.

Андрагог повинен прагнути до найбільш повного освоєння всіх складових професійної культури.

Формування моральної культури андрагога – процес досить складний. Найчастіше цей аспект підготовки залишається «на розсуд» викладача. Але навіть якщо моральним якостям майбутнього спеціаліста і приділяється увага, цього недостатньо для її формування. Реальне становлення моральних орієнтацій можливо тільки в процесі діяльності, що активізує сприйняття та образне мислення на рівні підсвідомості.

Моральними аксіомами андрагога повинні стати повага до особистості дорослого учня, визнання його права на помилки, розуміння його проблем, прийняття людини у всіх його проявах. «Кredo професійного андрагога – це мораль, моральність та культура фахівця» (Т.А. Василькова).

Таким чином, необхідність професії андрагога не тільки актуальна, але й перспективна. Ця потреба з часом буде тільки зростати, адже молоді необхідні професійні знання та вміння, дорослим – модернізація й адаптація

освітнього багажу і соціальних ролей, літні люди відчують потребу в знаннях і уміннях, характерних для нового періоду життя. Отже, андрагог виступає провідником полікультурної освіти в регіоні.

Катаєв С., доктор соціологічних наук,
професор кафедри соціології,
МДПУ ім. Б. Хмельницького

ПОЛИТКОРРЕКТНОСТІ І МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМ

Политкорректність – это разновидность политического этикета. В соответствии с нормами политкорректности недопустимо создавать ситуации, которые могут причинить моральный ущерб тем или иным субъектам политического взаимодействия. В политике мультикультурализма такими политическими субъектами являются эмигранты, национальные меньшинства, представители разнообразных этнических сообществ.

Политика мультикультурализма возникла в высокоразвитых западных странах, и она направлена на обеспечение взаимодействия доминирующего социума коренных европейцев с выходцами из мусульманских стран, проживающих в Европе.

На наш взгляд, теория и практика мультикультурализма возникла как вынужденная мера в условиях, когда люди чуждой для Европы культуры категорически не желают интегрироваться в лоно европейской культуры. В Европе не сработала практика «плавильного котла», которая обеспечивала в Америке полную интеграцию эмигрантов со всего мира в американское общество. Европейские политики оправдывают невозможность интегрировать мусульман в европейское сообщество требованием демократии обеспечивать права голоса у разного рода меньшинств, в том числе и этно-национальных.

Элементы политкорректности широко распространены в Америке и Европе. Но если в Америке они лишь придают лоск межнациональному и межрасовому взаимодействию, устраняя в нем некоторые шероховатости, то в Европе зачастую политкорректность выходит за рамки здравого смысла и меры.

В соответствии с требованиями политкорректности недопустимо использовать наименования наций, этносов, рас, которые могут восприниматься представителями этих этно-национальных сообществ отрицательно. Крайне желательно в кино и телевидении обеспечивать присутствие представителей этно-национальных и расовых сообществ, притом в качестве положительных персонажей.

Однако, в одних странах некое наименование нации звучит нормально, в других это же наименование считается оскорбительным. Например, в нашей стране слово негр не является оскорблением. А в английском языке ниггер является оскорблением. Или у нас слово жид по отношению к евреям звучит оскорбительно, а в польском языке это наименование не является